

Документальна виставка
«ВЕЛИКИЙ ПАТРІОТ: МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ»
до 150-річчя від дня народження

До 150-річчя від дня народження Михайла Грушевського Центральний державний архів зарубіжної україніки підготував документальну он-лайн виставку «Великий патріот: Михайло Грушевський».

В основу виставки покладено документи, які дозволяють простежити еволюцію поглядів української еміграції на цю величну постать. Виставка складається з шістьох розділів, кожен з яких розкриває певні аспекти життя та діяльності М. Грушевського.

Політичний і державний діяч, який відіграв провідну роль у творенні української незалежної держави. Вчений, який подарував своєму народові історію, без чого неможливо усвідомити себе як націю. Та водночас для багатьох своїх соратників – людина, яка пішла на компроміс з найлютішим ворогом вільної України – більшовицькою владою. Для нинішніх істориків є беззаперечним той факт, що рееміграція М. Грушевського не була проявом політичної наївності, а стала результатом складних процесів, зумовлених еволюцією його політичних поглядів. Але сучасники М. Грушевського, творці та члени Української Центральної Ради, кульмінаційним моментом діяльності якої було виголошення IV Універсалу, сприйняли цей крок фактично як зраду. Звідси чимало критичних, іноді доволі різких публікацій, присвячених М. Грушевському, в еміграційній періодиці 1920–поч. 1930-х рр. і повоєнного періоду.

Усвідомлення трагічності долі великого патріота в середовищі українців-емігрантів прийшло у зв'язку з його смертю, нез'ясовані обставини якої не залишилися не поміченими навіть за кордоном. В окремому розділі виставки розповідається про численні заходи з вшанування М. Грушевського в осередках української діаспори.

Останній розділ виставки знайомить з прижиттєвими та посмертними публікаціями праць М. Грушевського, що видавалися за кордоном.

Виставку підготовлено на основі документів архівного та довідково-інформаційного фондів ЦДАЗУ. Хронологічно документи виставки охоплюють період з 1916 р. до 2006 р.

Розділ I

Політична діяльність Михайла Грушевського у висвітленні української еміграції

Обкладинка журналу «Самостійна Україна». Чикаго–Нью-Йорк, січень, 1961 р.

ЦДАЗУ, заг. бібл. ф., інв. №2851

Виписка А. Жука з листа В. Дорошенка щодо ставлення М. Грушевського до Союзу визволення України. Б/д.

ЦДАЗУ, ф. 58, оп. 1, спр. 4, арк. 33

Фрагмент доповіді «Революція і відродження державности України в роках 1917–1918» з інформацією про участь М. Грушевського у подіях 1917–1918 рр. Мюнхен, 1967 р.

ЦДАЗУ, ф. 35, оп. 1, спр. 30, арк. 11 зв.–12

Фрагмент мемуарів В. Кедровського, члена Українського військового генерального комітету та товариша секретаря військових справ. «1917 рік». Вінніпег, 1967 р.

ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 845-О

Статті «Всеукраїнській національній зїзд у Києві» та «Український педагогічний зїзд» з інформацією про участь М. Грушевського у заходах. «Розвага», Фрайштадт, ч. 20, 1917 р.

ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 3, арк. 13 зв.–14.

Фрагмент статті М. Єремїва «3 Центральної Ради». «Тризуб», Париж, ч. 19, 1927 р.

ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 120, арк. 64

Стаття О. Войнаровського «Дещо про зміст IV універсалу» із згадкою про публікації М. Грушевського після проголошення незалежності України.

«Канадійський фермер», Вінніпег, 21 січня 1967 р.

ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6314-О

Вірш С. Орлюка «Свято Державности». «Українське православне слово», Нью-Джерсі, лютий 1966 р.

ЦДАЗУ, заг. бібл. ф. інв. №1748

Розділ II

Михайло Грушевський-вчений в оцінках української спільноти за кордоном

Схема зі статті Л. Винара «Михайло Грушевський: студії і матеріали». «Український історик. Ювілейне видання, присвячене 130-річчю від дня народження М. С. Грушевського». Т. XXXIII. Нью-Йорк–Торонто–Київ–Львів–Мюнхен, 1996 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 2, інв. № 291

Стаття В. Січинського «М. Грушевський, як історик українського мистецтва (3 нагоди 20-річчя з дня смерті)». «Свобода», Джерсі–Нью-Йорк, ч. 105, 1954 р.
ЦДАЗУ, ф. 55, оп. 1, спр. 80, арк. 47–47 зв.

Професори-засновники Української академії мистецтв. Стоять (зліва направо): Георгій Нарбут, Василь Кричевський, Михайло Бойчук. Сидять: Абрам Маневич, Олександр Мурашко, Федір Кричевський, Михайло Грушевський, Іван Стешенко, Микола Бурачек (Київ, 5 грудня 1917 р.). В. Павловський. Василь Григорович Кричевський. Життя і творчість. Нью-Йорк, 1974 р.
ЦДАЗУ, заг. бібл. ф., інв. № 1739

Стаття В. Луціва «Грушевський-історик». «Життя і школа», Торонто, ч. 1, 1989 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 5108-О

Фрагмент статті Л. Винара «Ранні історичні праці М. Грушевського і київська історична школа В. Антоновича». «Український історик». Ч. 3–4. Нью-Йорк–Мюнхен, 1966 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 4657-О

Фрагмент статті О. Оглобліна до 100-річчя від дня народження М. Грушевського «Michael Hrushevsky – foremost Ukrainian Historian». «The Ukrainian Quarterly». Vol. XII, №4. New York, 1966 р.
ЦДАЗУ, заг. бібл. ф., інв. № 1659

Замітка «Історія України Грушевського англійською мовою – потреба часу». «Народна воля», Скрантон, 29 листопада 1973 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6328-О

Повідомлення «Нова англомовна праця про історичну схему М. Грушевського» щодо публікації нового дослідження Л. Винара. «Народна Воля», Скрантон, 12 січня 1989 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6341-О

Стаття А. Жуковського «125-річчя з дня народження М. Грушевського», присвячена історії НТШ та діяльності у ньому М. Грушевського. «Інформаційний бюлетень Української бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі», Париж, жовтень 1991 р.
ЦДАЗУ, ф. 35, оп. 1, спр. 56, арк. 89 зв.–90

Обкладинка монографії Ф. Б. Корчмарика «Концепція М. Грушевського і наші сучасні підручники історії України». Вінніпег, 1994 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 2, інв. № 1549-К

Стаття «Михайло Грушевський – визначний український історик (в 130 річницю з дня народження: 1866–1996)», присвячена науковій та громадсько-політичній діяльності М. Грушевського. «Лемківщина», Кліфтон, ч. 4. 1996 р.
ЦДАЗУ, заг. бібл. ф., інв. № 725

Розділ III

Михайло Грушевський – трагедія повернення

Л. Лобода. Портрет М. Грушевського (дереворит, репродукція).
«Український історик. Ювілейне видання, присвячене 130-річчю від дня народження М. С. Грушевського». Т. XXXIII. Нью-Йорк–Торонто–Київ–Львів–Мюнхен, 1996 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 2, інв. № 291

Повідомлення про повернення М. Грушевського в Україну. «Наш світ», Варшава, ч. 1, 1924 р.
ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 73, арк. 7 зв.

Фрагмент статті В. Шаблі «Великі роковини», присвяченої десятиріччю утворення Центральної Ради та діяльності М. Грушевського. «Тризуб», Париж, ч. 16, 1927 р.
ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 120, арк. 24 зв.–25

Фейлетон Л. Чикаленка «Замість привітання на ювілей» щодо урочистого ювілейного засідання, присвяченого М. Грушевському. «Тризуб», Париж, ч. 48, 1927 р.
ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 118, арк. 68 зв.–69

Замітка «М. Грушевський про арешти на Україні». «Український голос», Вінніпег, 8 січня 1930 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6368-О

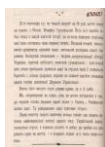
Стаття «Професор М. Грушевський на заслання». «Український голос», Вінніпег, 2 грудня 1931 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6369-О

Замітка «Укр. історик проф. М. Грушевський осліп із нужди» про умови життя М. Грушевського у Москві. «Новий шлях», Торонто, 26 вересня 1933 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 5996-О

Розділ IV

Українські еміграційні видання про смерть М. Грушевського

Повідомлення про смерть М.С. Грушевського. «Триzub», ч. 44, Париж, 1934 р.
ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 132, арк. 161 зв.

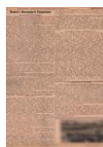
Стаття О. Шульгіна «Трагедія Михайла Грушевського і трагедія України». «Триzub», Париж, ч. 46–47, 1934 р.
ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 132, арк. 177 зв.–179

Стаття «Останні хвилини М. Грушевського і вшанування його пам'яті» про жалібні заходи в осередках української еміграції. «Триzub», Париж, ч. 46–47, 1934 р.
ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 132, арк. 179–180

Повідомлення про смерть М. Грушевського. «Український голос», Вінніпег, 12 грудня 1934 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6372-О

Стаття Є. Онацького «Пам'яті Великого Українця», присвячена М. Грушевському. «Новий шлях», Торонто, 25 грудня 1934 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 5996-О

Замітка «Останні хвилини з життя Грушевського». «Український голос». Вінніпег, 26 грудня 1934 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6372-О

Вірш І. Данильчука «Листок на могилу Грушевського». «Український голос». Вінніпег, 13 лютого 1935 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6373-О

Некролог М. Грушевському. «Гуртуйомся», Прага, ч. I (XIII), 1935 р.
ЦДАЗУ, ф. 15, оп. 1, спр. 141, арк. 8 зв.

Розділ V

Вшанування пам'яті Михайла Грушевського в осередках української еміграції

Замітка «В пам'ять великого громадянина. Свято проф. М. Грушевського в Празі». «Час», Чернівці, 6 січня 1935 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6197-О

Замітка «Академія на честь професора Грушевського в Парижі». «Час», Чернівці, 13 січня 1935 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6197-О

Фрагменти статті С. Кубанця «Великий патріот (До десятиріччя смерті Михайла Грушевського)». 1944 р.
ЦДАЗУ, ф. 23, оп. 1, спр. 21, арк. 2, 4, 6

Стаття «Грушевський – найбільший історик України». «Новий шлях», Торонто, 22 березня 1944 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6007-О

Витяг з обіжника культурно-освітньої референтури ОДВУ з інформацією про підготовку заходів з відзначення 100-річчя від дня народження М. С. Грушевського. 14 травня 1966 р.
ЦДАЗУ, ф. 39, оп. 1, спр. 16, арк. 212

Звернення наукової ради СКВУ з приводу відзначення 50-річчя з дня смерті Михайла Грушевського та проголошення 1984 р. – роком М. Грушевського. «Народна воля», Скрантон, 26 січня 1984 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6336-О

Повідомлення «УІТ видало поштову марку із знімкою акад. Михайла Грушевського». «Народна воля», Скрантон, 5 липня 1984 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6336-О

Замітка «120-річчя народження Михайла Грушевського». «Український голос», Вінніпег, 29 вересня 1986 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6379-О

Лист Президента УНР в екзилі М. Плав'юка до Президента України Л. Кравчука з інформацією про відзначення 125-річчя від дня народження М. Грушевського. 3 грудня 1991 р.
ЦДАЗУ, ф. 35, оп. 1, спр. 55, арк. 80

Статті А. Жуковського «Михайло Грушевський і Франція», Ю. Кочубея «М. Грушевський – видатний державний і політичний діяч», В. Коптілова «М. Грушевський як літературознавець». «Українське Слово», Париж, 20–27 жовтня 1996 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 6594-О

Святкові заходи, присвячені відзначенню 140-річчя від дня народження М. Грушевського у Холмі (Польща). «Над Бугом і Нарвою», Більськ-Підляській, вересень-жовтень 2006 р.
ЦДАЗУ, заг. бібл. ф., інв. № 61

Фрагмент статті Ю. Гаврилюка «Z czyhyguńsko-chelmskich korzeni do wszechukraińskich gwiazd», присвяченої М. Грушевському. «Над Бугом і Нарвою», Більськ-Підляській, вересень-жовтень 2006 р.
ЦДАЗУ, заг. бібл. ф., інв. № 61

Розділ VI

Праці Михайла Грушевського, видані за кордоном

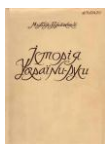
М. Грушевський. Про старі часи на Україні. Коротка історія України. Скрантон (США), 1916 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 644-О

М. Грушевський. Якої автономії і федерації хоче Україна. Відень, 1917 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 1, інв. № 280-П

М. Грушевський. Вільна Україна. Нью-Йорк, 1918 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 719-О

М. Грушевський. Історія України-Руси. Т. I. Нью-Йорк, 1954 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 4, інв. № 1818-В

Ілюстрація В. Г. Кричевського до праці М. С. Грушевського «Історія України-Руси» з книги В. Павловського «Василь Григорович Кричевський. Життя і творчість». Нью-Йорк, 1974 р.
ЦДАЗУ, заг. бібл. ф., інв. № 1739

Брошура «Course d'histoire de l'Ukraine par M. Hrushevsky». Paris, 1959 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 5836-О

М. Грушевський. Історія української літератури. Т. I. Нью-Йорк, 1959 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 1587-О

Стаття М. Грушевського «Розвиток українських досліджень у ХІХ столітті і вияви у них основних питань українознавства». «Український історик» Ч. 1-3. Нью-Йорк–Торонто–Мюнхен, 1989 р.
ЦДАЗУ, бібл. ф. № 3, інв. № 4673-О

Стаття М. Грушевського «Данило будує город Холм». «Над Бугом і Нарвою», Більськ-Підляський, вересень–жовтень 2006 р.
ЦДАЗУ, заг. бібл. ф., інв. № 61